

Nanočástice emitované spalovacími motory a jejich rizika

Michal Vojtíšek, M.Sc., Ph.D.

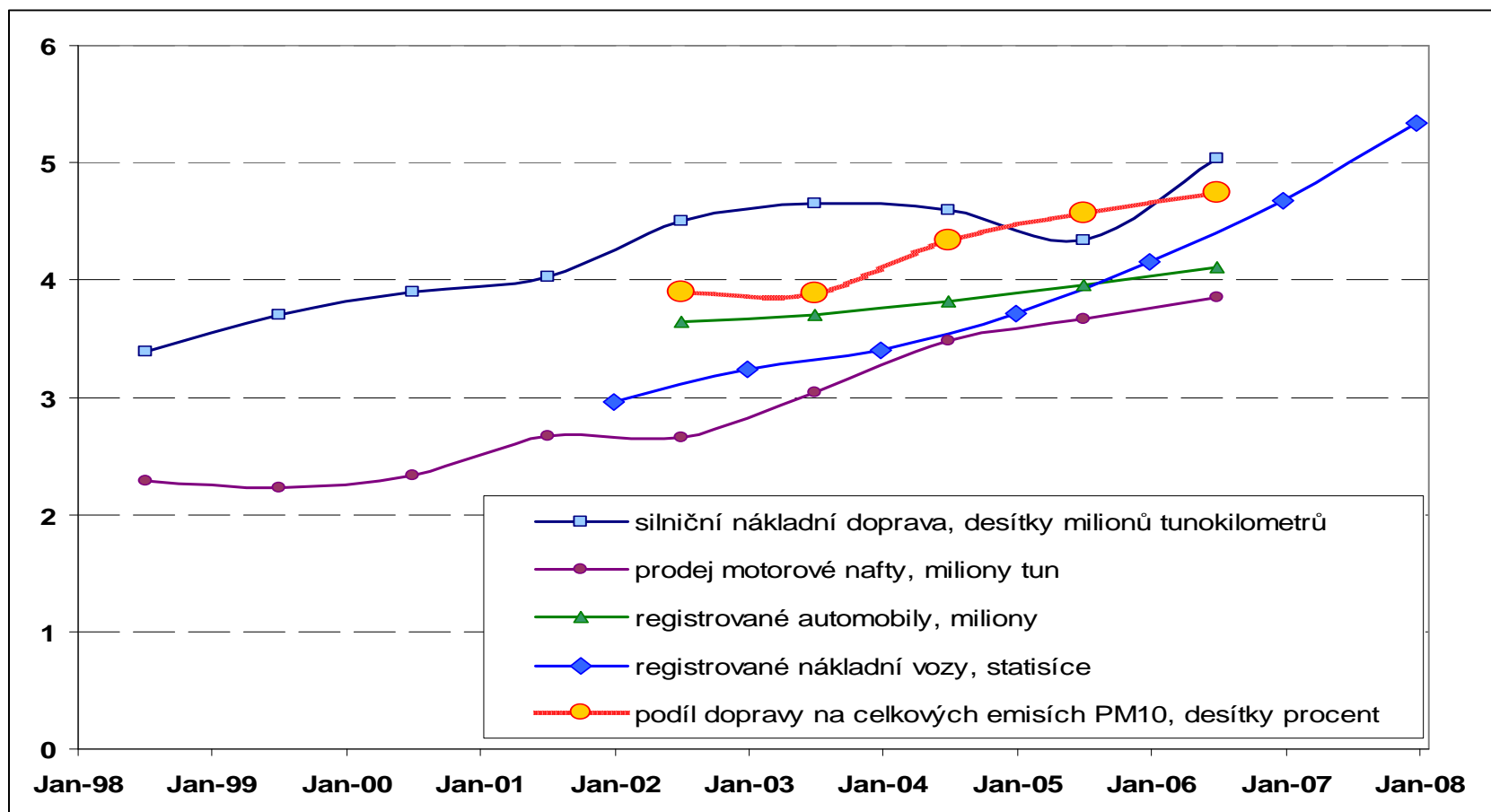
Výzkumné centrum spalovacích motorů a automobilů Josefa Božka
Fakulta Strojní, Technická univerzita v Liberci / Fakulta Strojní, ČVUT v Praze
michal.vojtisek(at)tul.cz, michal.vojtisek(at)fs.cvut.cz, tel. (+420) 774 262 854

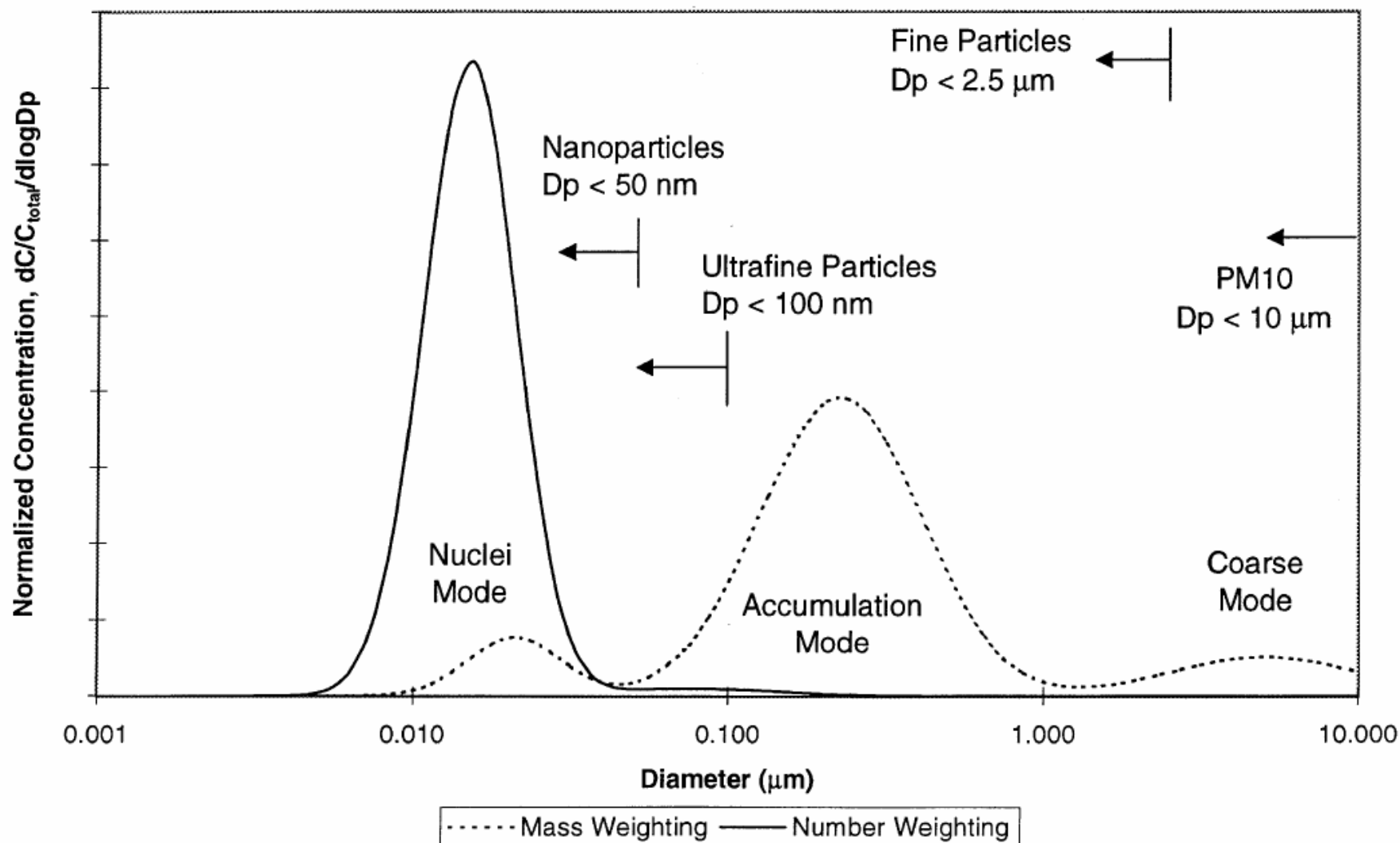
Vojtíšek: Nanočástice emitované spalovacími motory a jejich rizika – Úvodní setkání MEDETOX, ÚEM AV ČR Praha, 19.12.2011

Nárůst intenzity dopravy způsobuje, že téměř polovina emisí pevných částic pochází z mobilních zdrojů

v Praze doprava vyprodukuje 10,8 Gg (mil. tun) částic ročně – to je 14-15x více 0,7-0,8 Gg/rok ze stacionárních zdrojů (dle Praha – Životní prostředí 2009)

Zdroj data v grafu: Ročenka životního prostředí, MŽP ČR, 2007; Centrální registr motorových vozidel; Ministerstvo dopravy
Vojtíšek: Nanočástice emitované spalovacími motory a jejich rizika – Úvodní setkání MEDETOX, ÚEM AV ČR Praha, 19.12.2011

Kittelson, *J. Aerosol Sci.* Vol. 29, No. 5/6, pp. 575-588, 1998

Fractional Deposition of Inhaled Particles (Oberdörster)

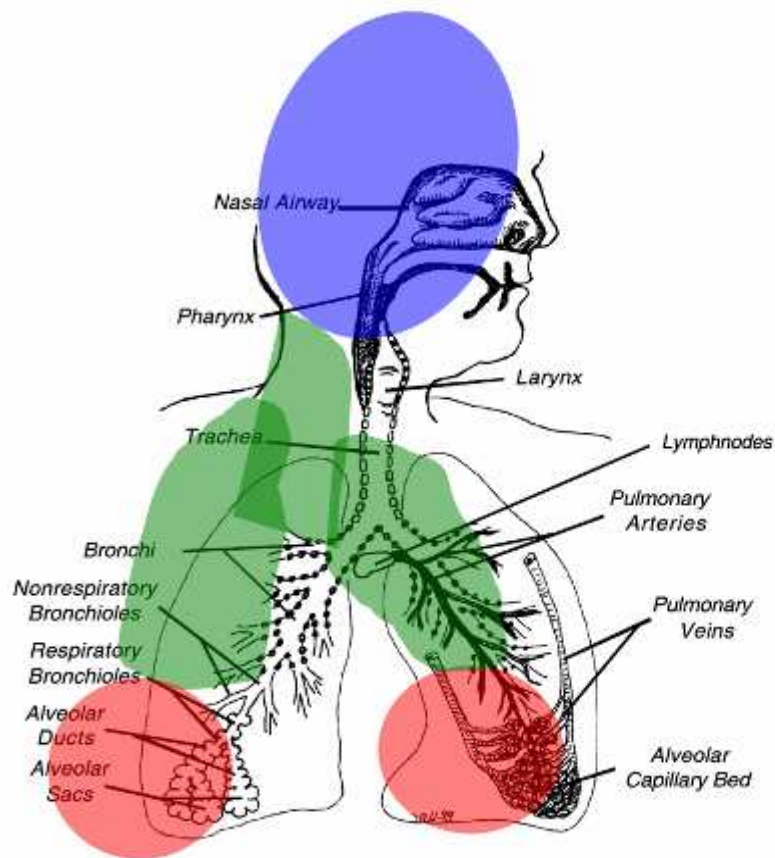
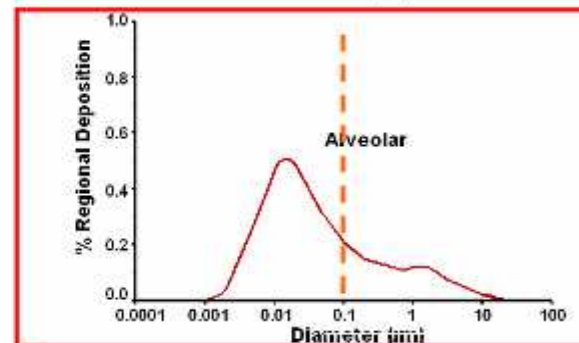
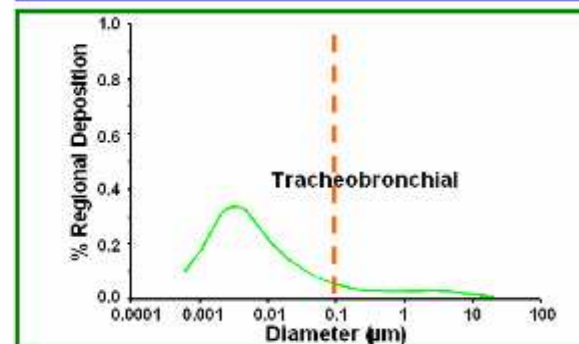
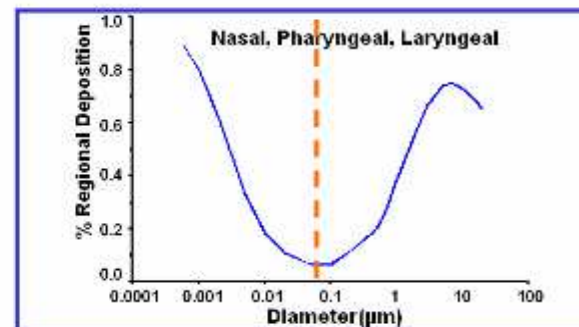
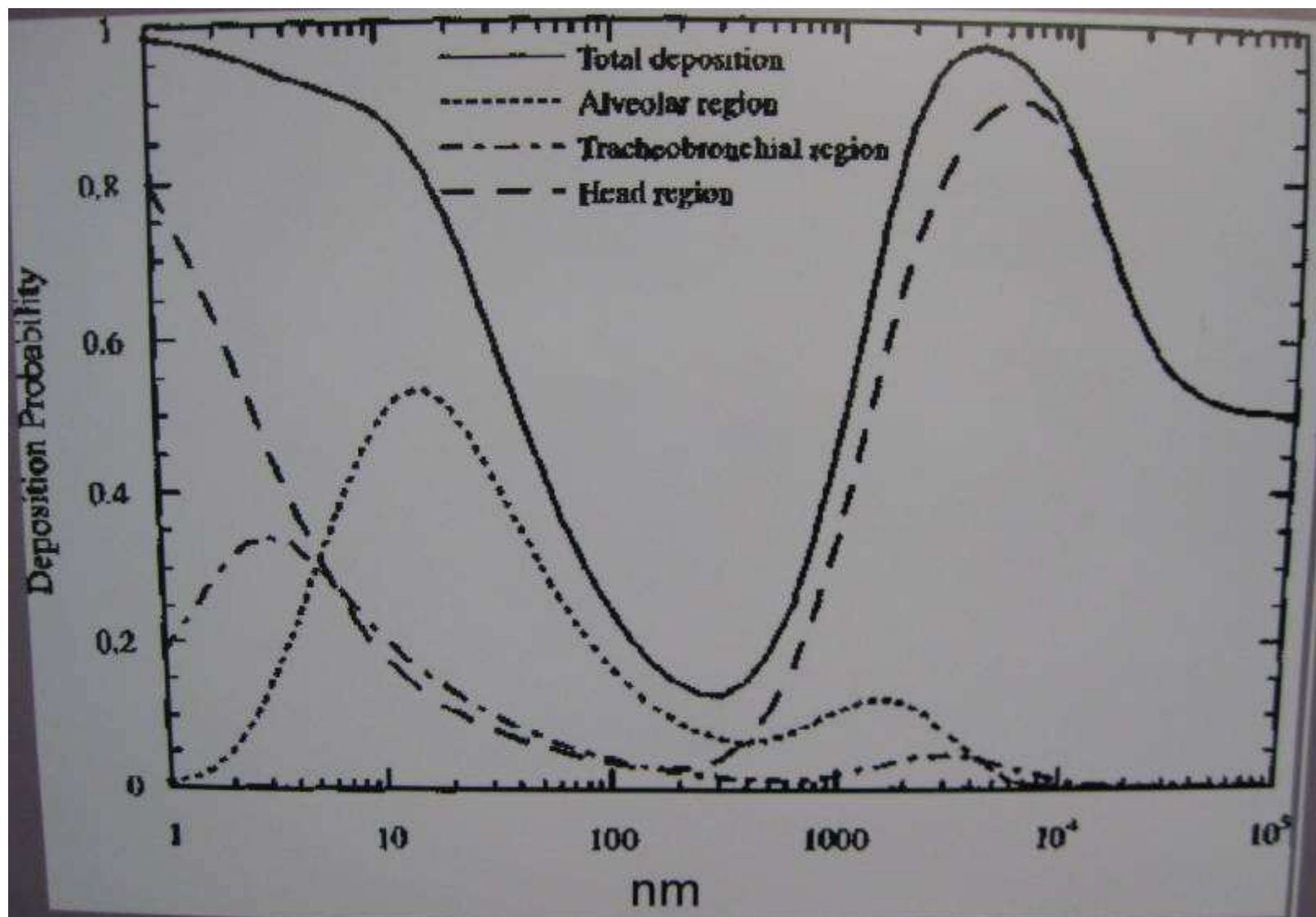

Figure courtesy of J.Harkema

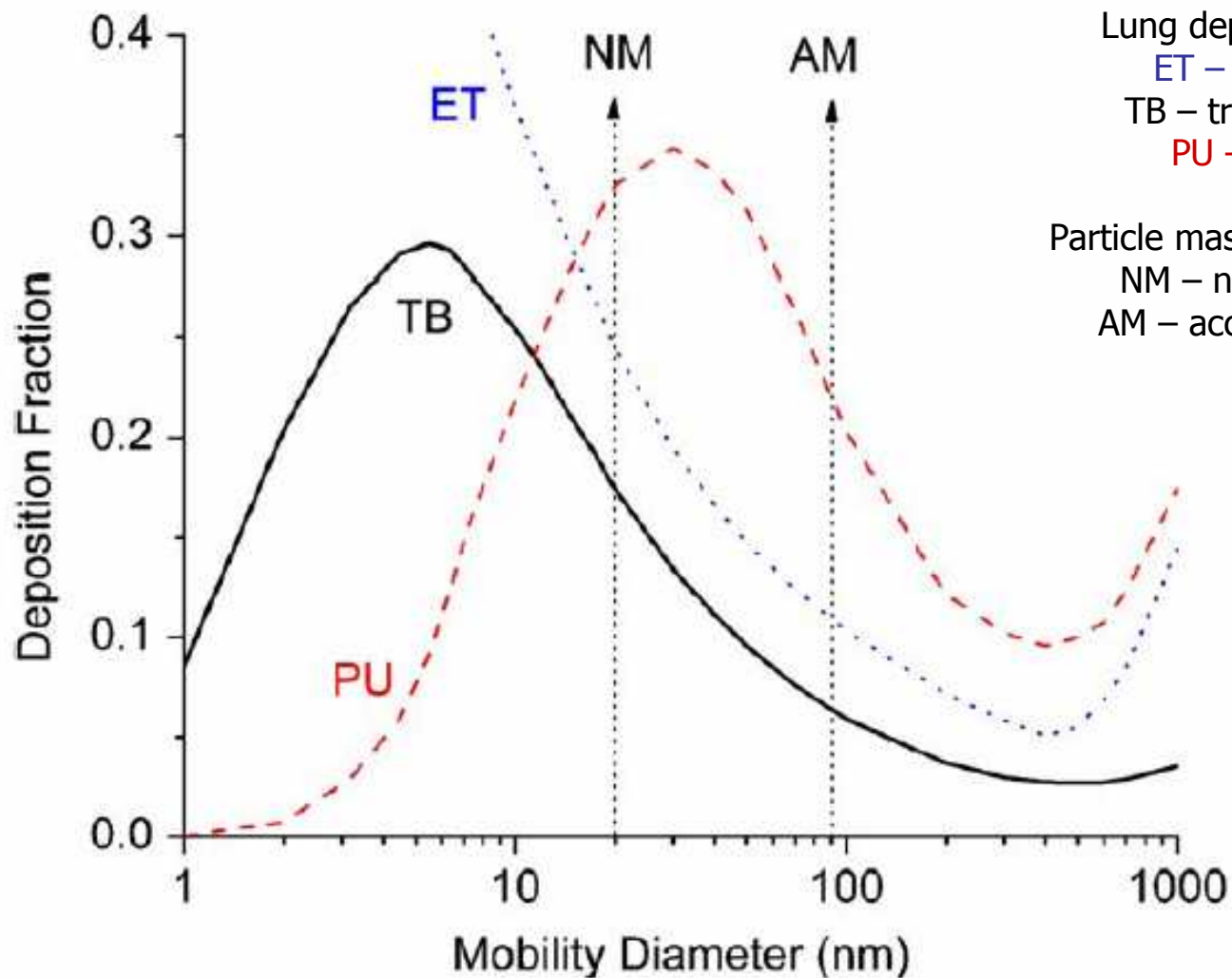
A. Mayer, 12th ETH Conference on Combustion Generated Nanoparticles, Zurich, 2008

Vojtíšek: Nanočástice emitované spalovacími motory a jejich rizika – Úvodní setkání MEDETOX, ÚEM AV ČR Praha, 19.12.2011

Muir, R. et al., High-level symposium on nanotechnology safety, Praha, 30.11.2011

Vojtíšek: Nanočástice emitované spalovacími motory a jejich rizika – Úvodní setkání MEDETOX, ÚEM AV ČR Praha, 19.12.2011

Lung deposition fraction:

ET – extrathoracic

TB – tracheobronchial

PU – pulmonary

Particle mass median diameter:

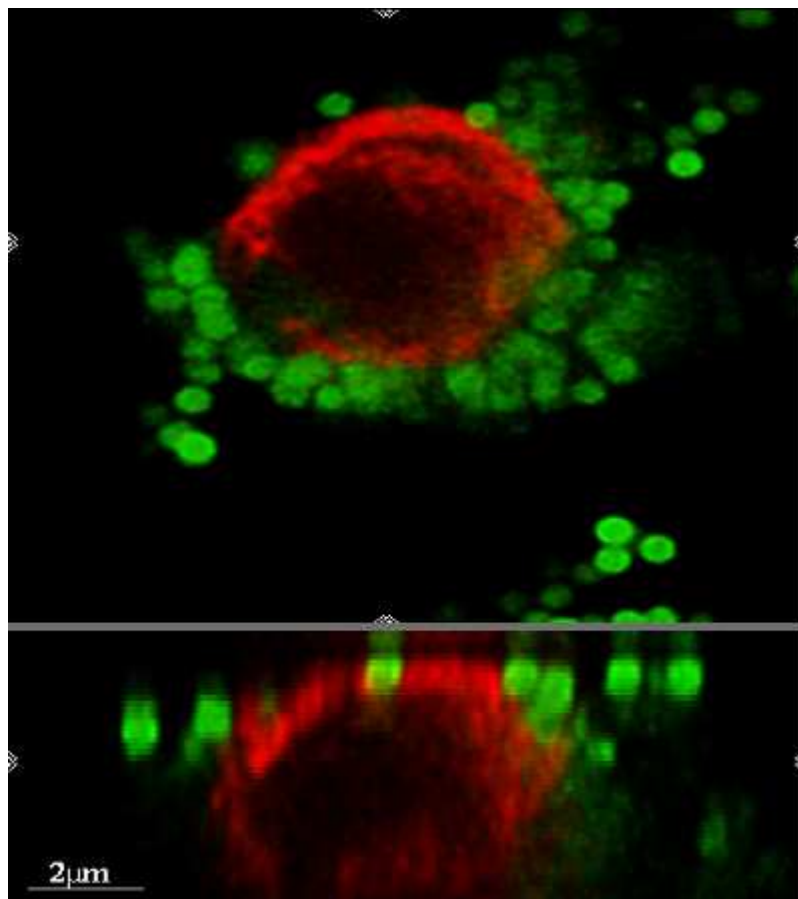
NM – nucleation mode

AM – accumulation mode

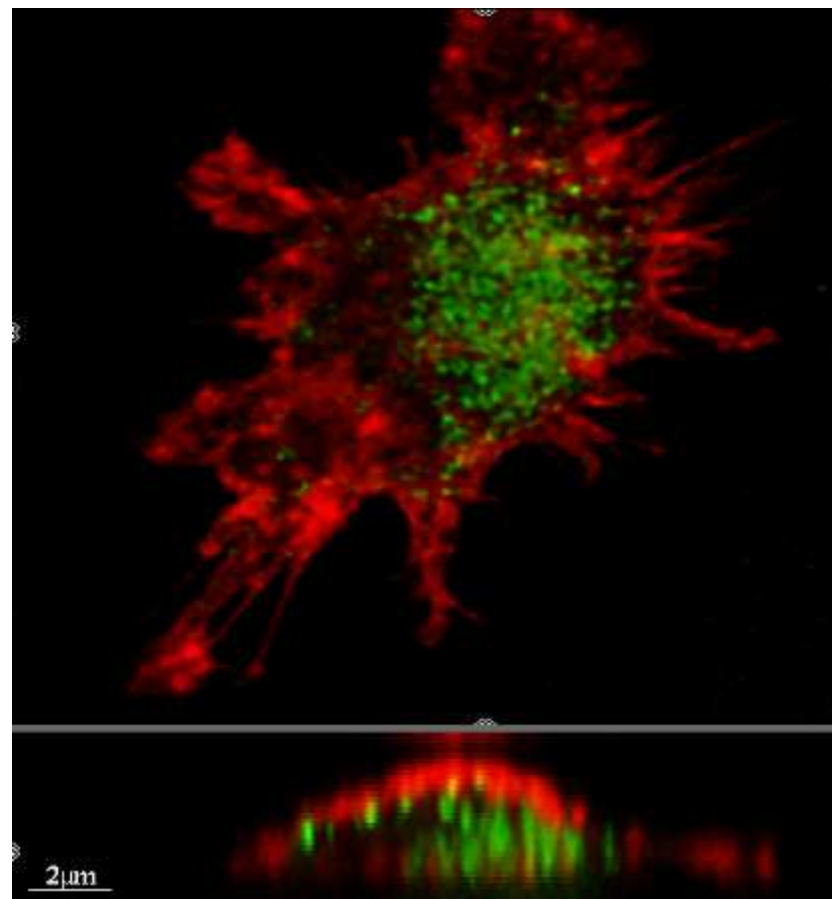
B. Alföldy et al., Aerosol Science 40 (2009) 652–663.

■ 1000 nm
Polystyrene Particles

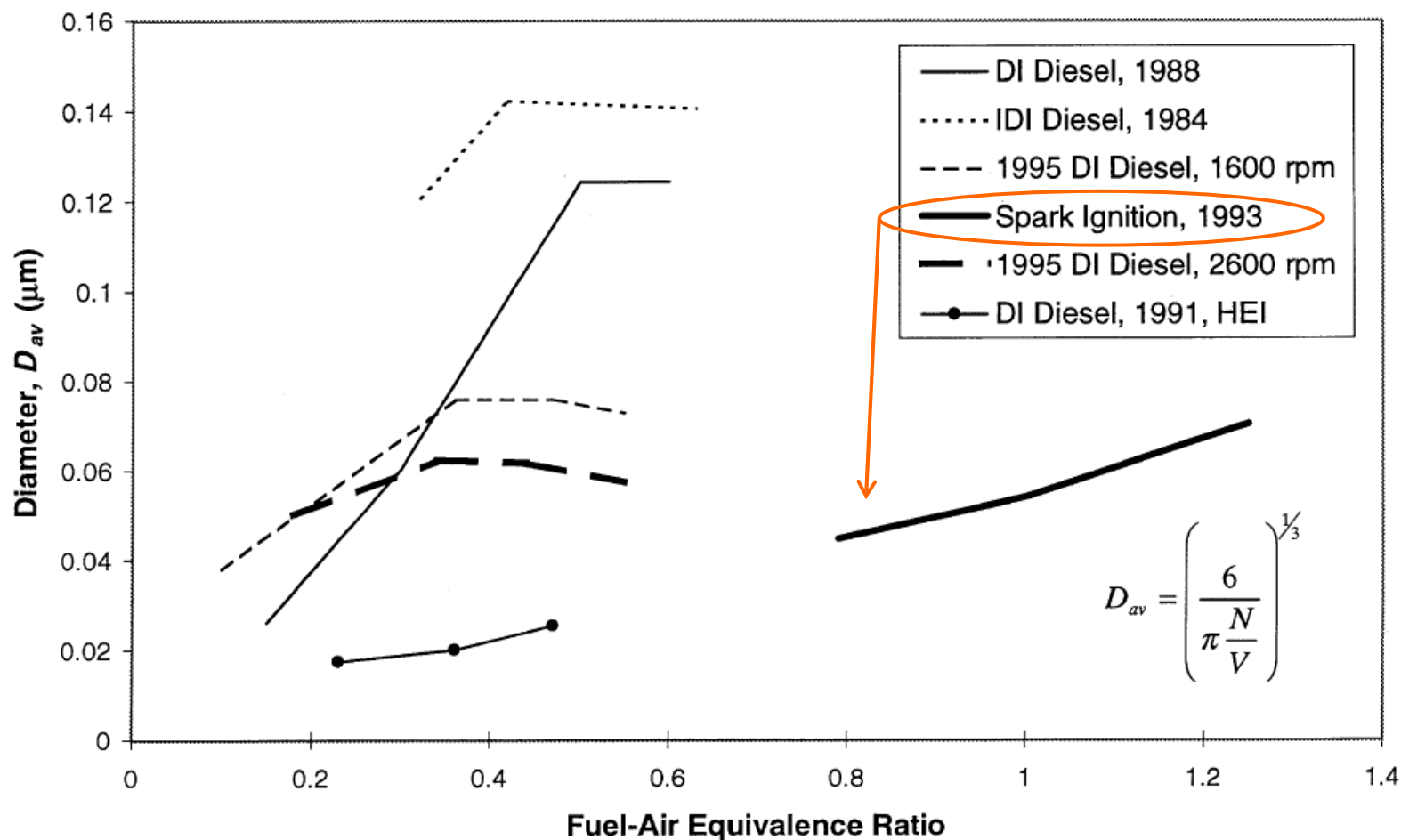
■ 78 nm
Polystyrene Particles

Barbara Rothen-Rutishauer, as quoted by A. Mayer, 12th ETH Conference on Combustion Generated Nanoparticles

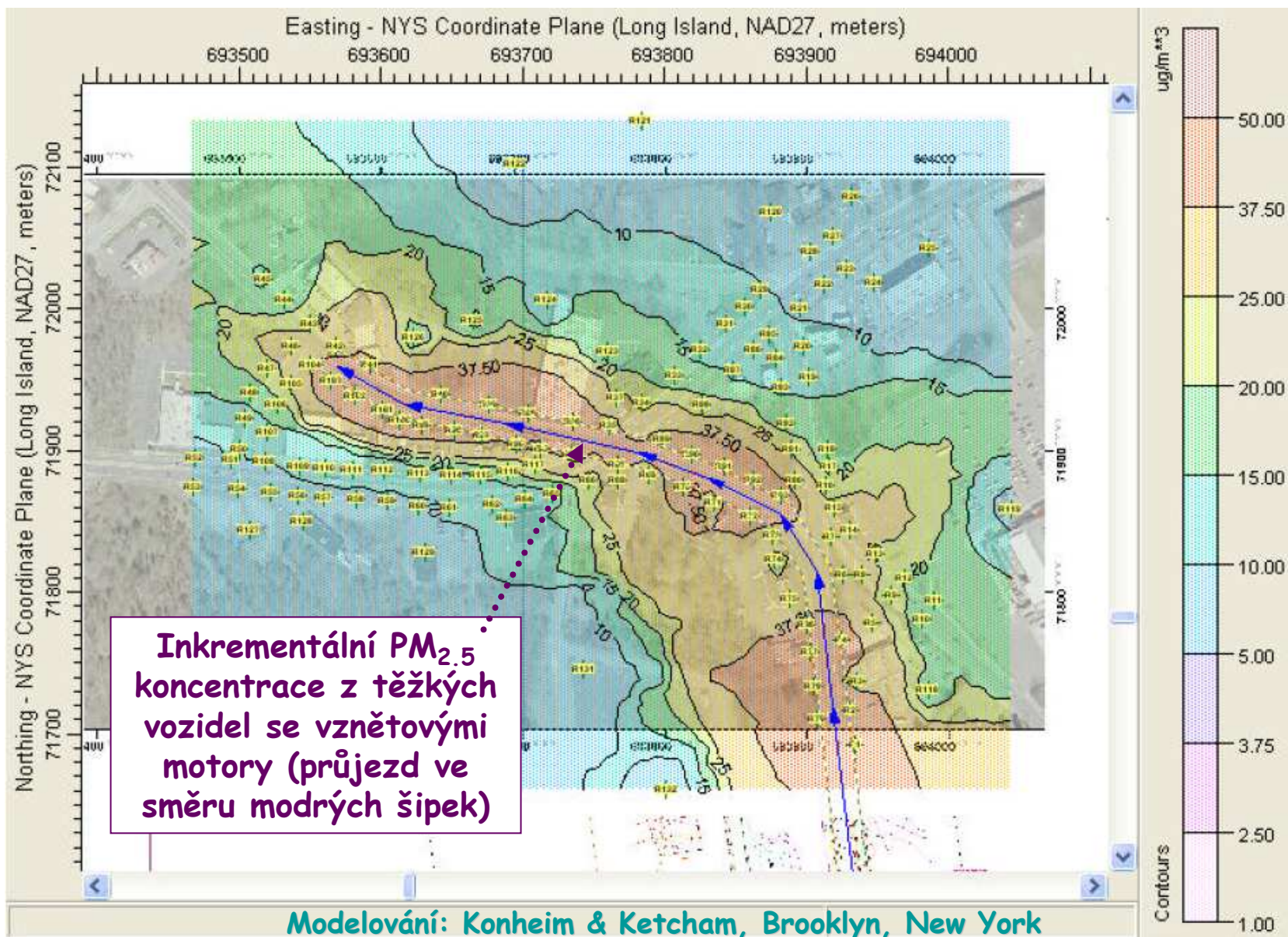
Engine Exhaust Particles Diameter of Average Volume

Kittelson, *J. Aerosol Sci.* Vol. 29, No. 5/6, pp. 575-588, 1998

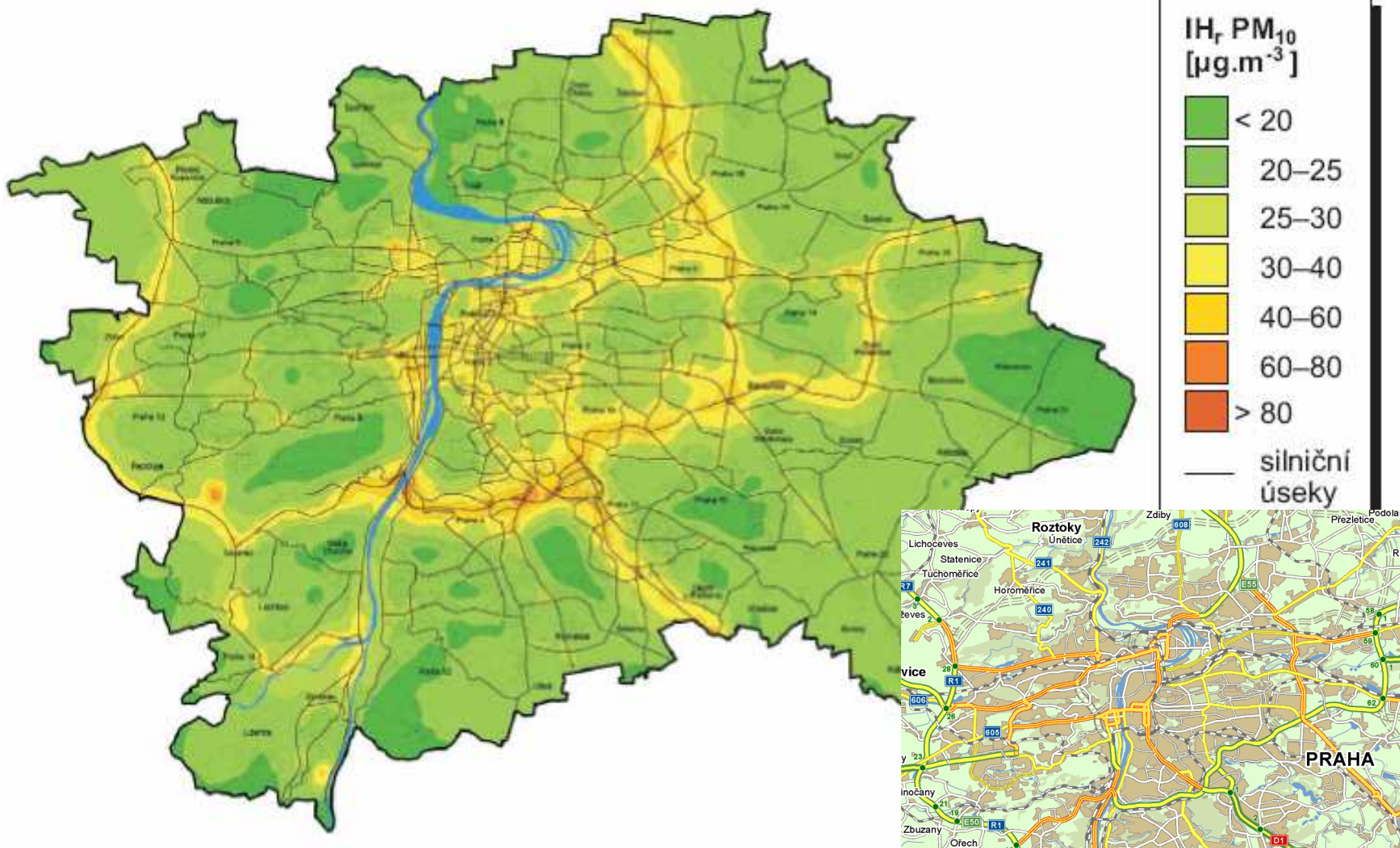
Koncentrace emitovaných částic jsou nejvyšší v přímé blízkosti dopravních tepen

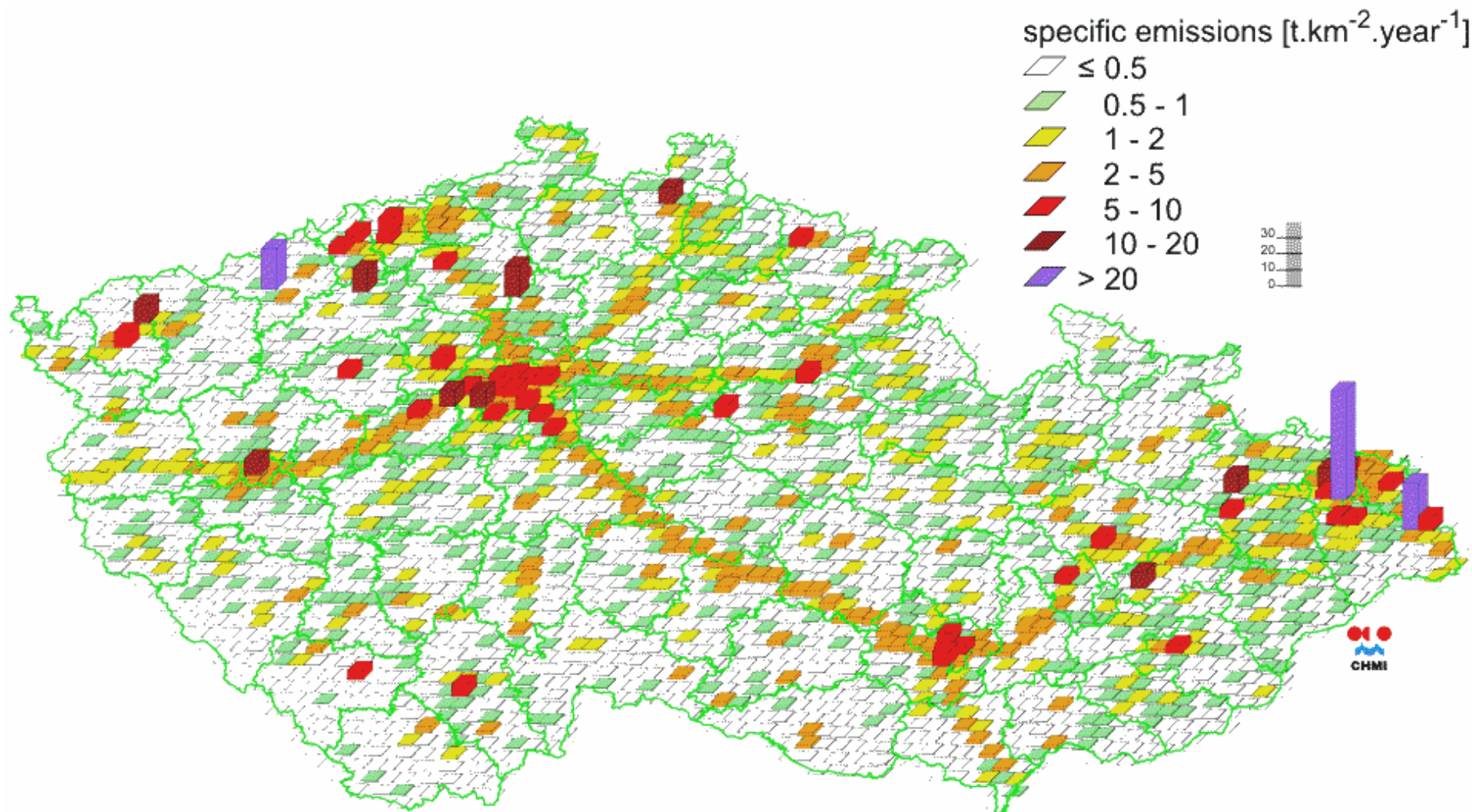

suspendované částice frakce PM₁₀

Particulate emission density from 5x5 km squares, 2008

Ekvivalentní z hlediska „PM2,5“ - ale ekvivalentní zdravotní riziko?

According to the current particulate matter measurement standards (total mass),
the following three are equivalent:

Jedna
anorganická
částice o průměru
2000 nm (2 μ m)

Tisíc částic sazí
(element. uhlík)
nanočástic o
průměru 200 nm
ve výfuk. plynech

x 1,000

Milion
organických
nanočástic o
průměru 20 nm

x 1,000,000

Recent Research Findings:

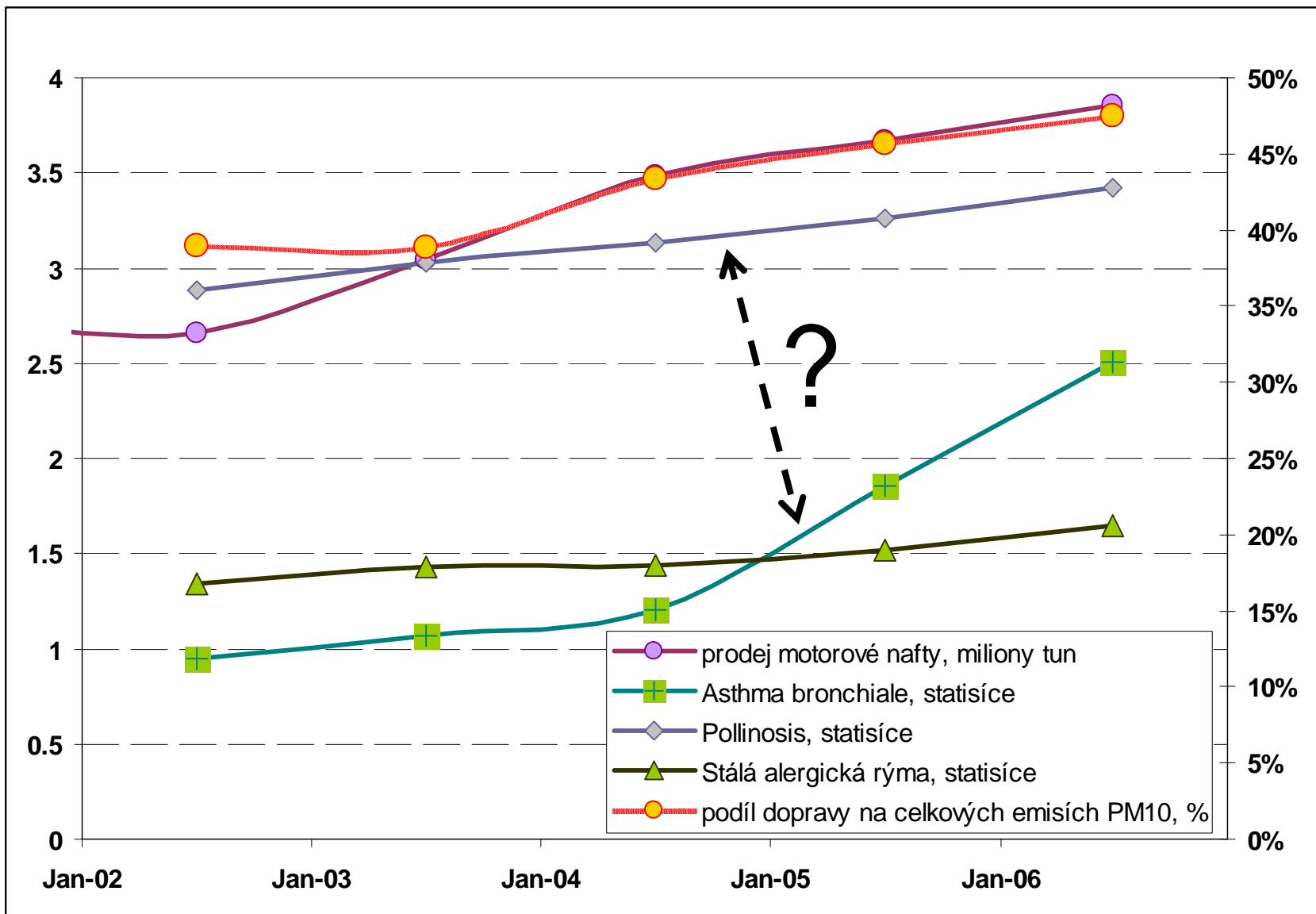
Health Effects of Particulate Matter and Ozone Air Pollution, January 2004

Air Pollution Causes Premature Death

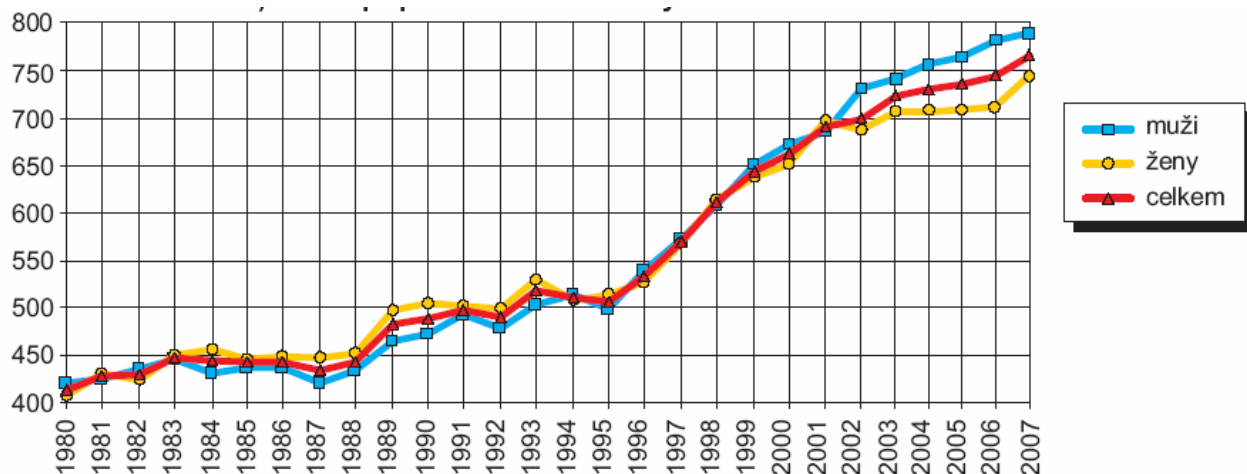
Attaining the California PM standards would annually prevent about 6,500 premature deaths, or 3% of all deaths. These premature deaths shorten lives by an average of 14 years. This is roughly equivalent to the same number of deaths (4,200 - 7,400) linked to second-hand smoke in the year 2000. In comparison, motor vehicle crashes caused 3,200 deaths and homicides were responsible for 2,000 deaths (CARB 2002a, and CDHS 2000).

Mikroskopické pevné částice vznikající spalováním jsou jedna z nejčastějších příčin předčasného úmrtí. V Kalifornii zabíjejí více lidí, než dopravní nehody, a přibližně stejně jako druhotný cigaretový kouř.

“Fine particulate matter (PM_{2,5}) is responsible for significant negative impacts on human health. Further, there is as yet no identifiable threshold below which PM_{2,5} would not pose a risk. As such, this pollutant should not be regulated in the same way as other air pollutants. The approach should aim at a general reduction of concentrations in the urban background to ensure that large sections of the population benefit from improved air quality. However, to ensure a minimum degree of health protection everywhere, that approach should be combined with a limit value, which is to be preceded in a first stage by a target value.”
(Směrnice 2008/50/EC, úvodní část)

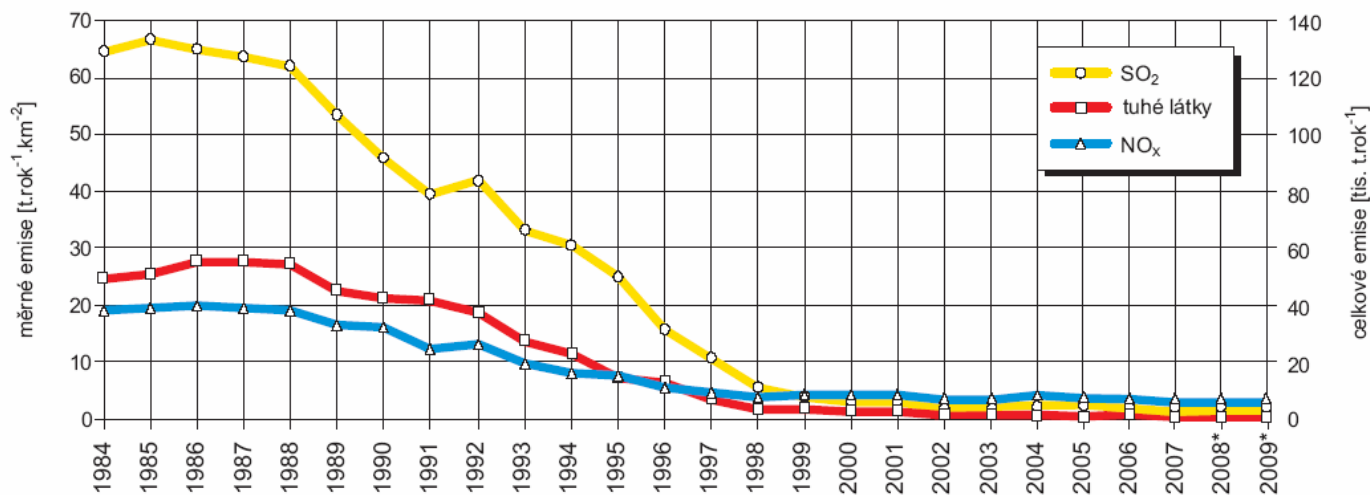
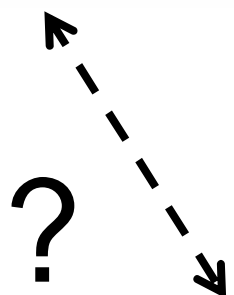
Zdroj: Ročenka životního prostředí, MŽP ČR, 2007.

Počet hlášených zhoubných nádorů a novotvarů in situ na 100 tis. obyvatel
 Zdroj: Praha - Životní prostředí 2009.

Zdroj: ÚZIS, Národní onkologický registr ČR

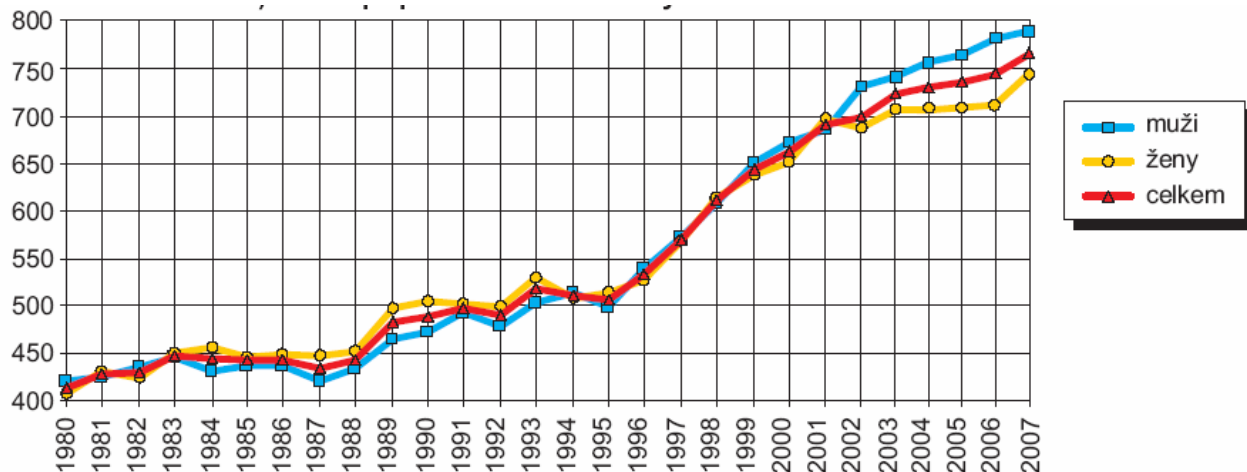
Obr. B1.2.3 Celkové a měrné emise ze stacionárních zdrojů, Praha, 1984–2009

* od roku 2008 zahrnutý emise tuhých látek ze stavebních činností

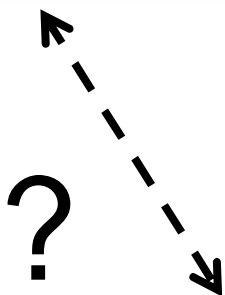
Zdroj: ČHMÚ

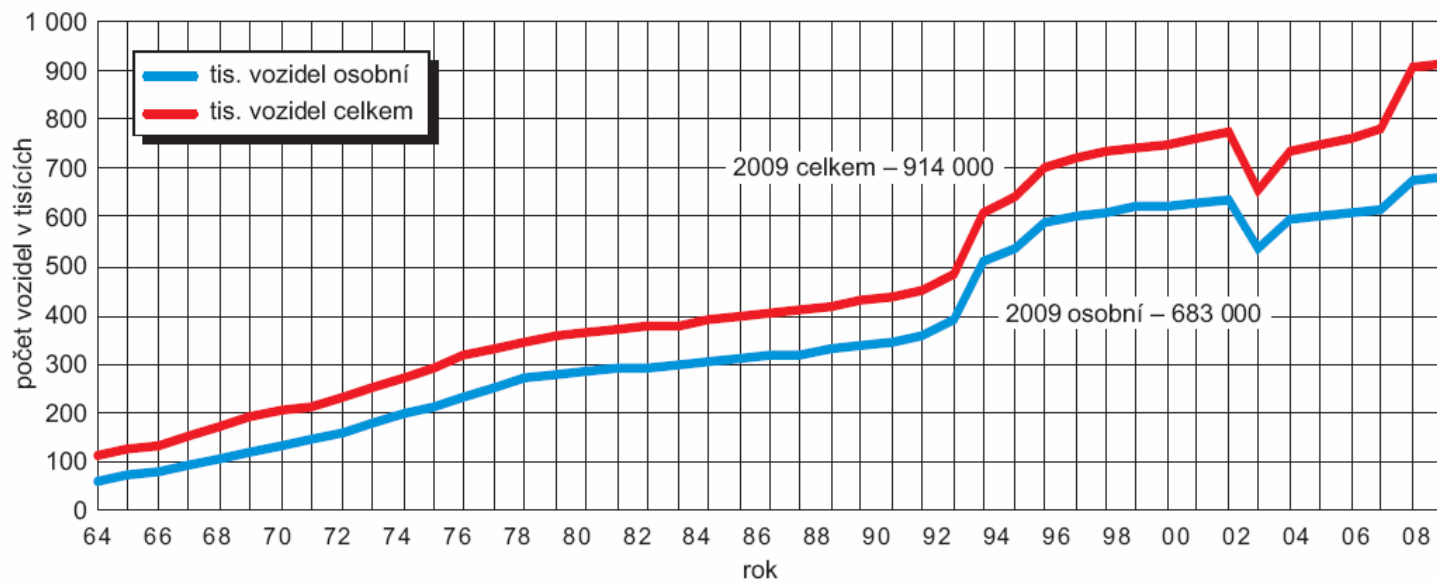

Počet hlášených zhoubných nádorů a novotvarů in situ na 100 tis. obyvatel
 Zdroj: Praha - Životní prostředí 2009.

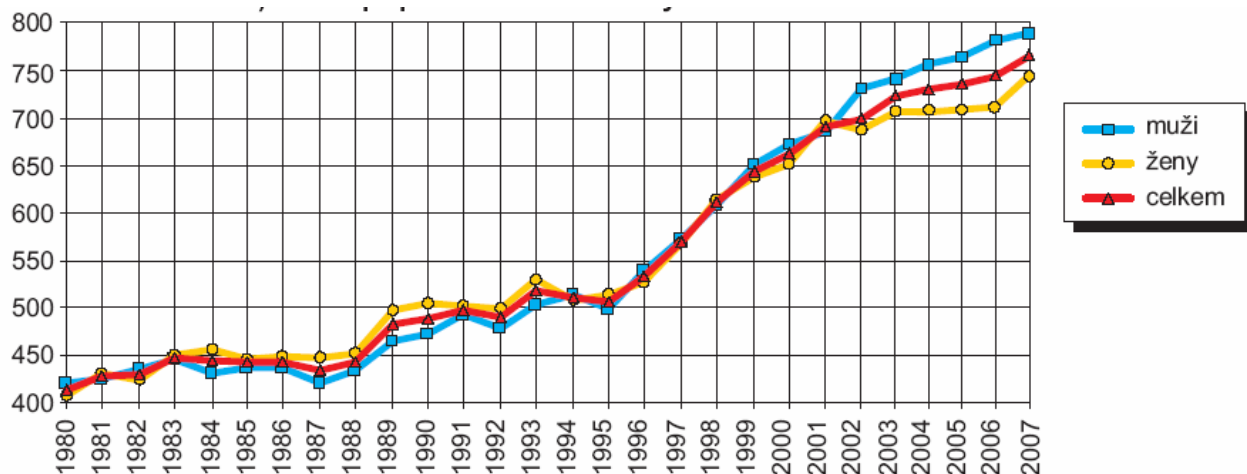
Zdroj: ÚZIS, Národní onkologický registr ČR

Obr. D3.1.2 Počet motorových vozidel

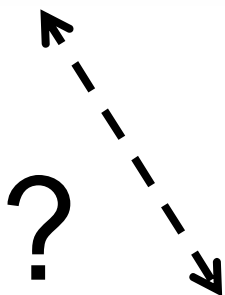

Zdroj: TSK – ÚDI

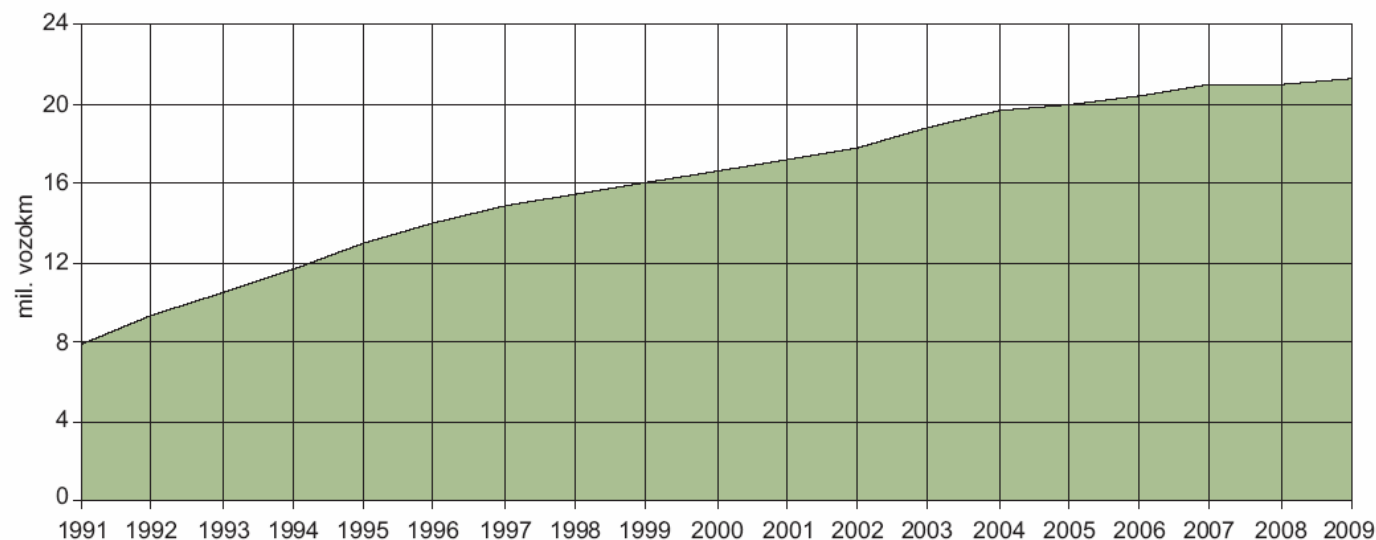

Počet hlášených zhoubných nádorů a novotvarů in situ na 100 tis. obyvatel
 Zdroj: Praha - Životní prostředí 2009.

Zdroj: ÚZIS, Národní onkologický registr ČR

Obr. D3.1.3 Dopravní výkon automobilové dopravy za průměrný pracovní den

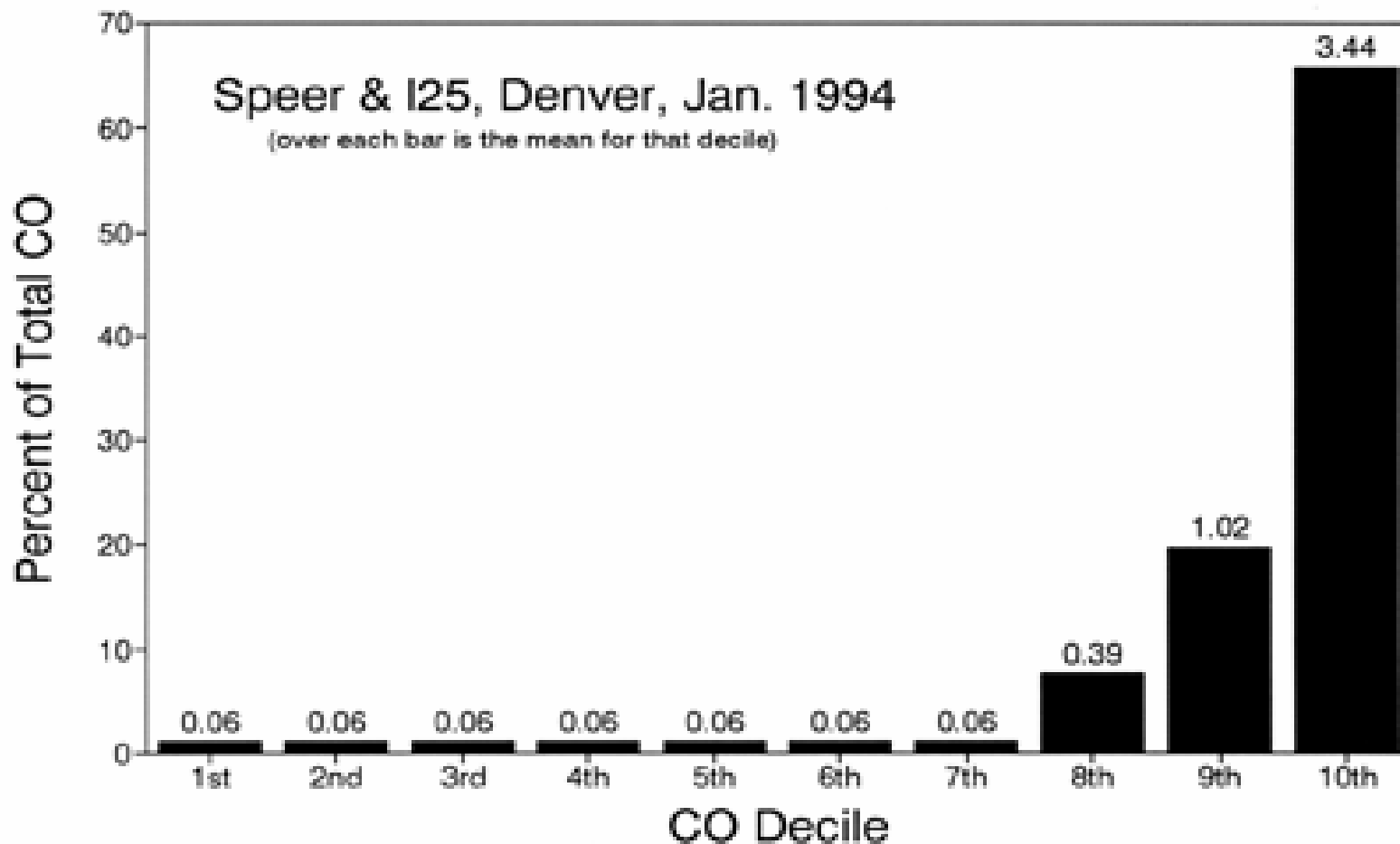
Zdroj: TSK – ÚDI

(Malé procento motorů ve špatném stavu = velký podíl na celkových emisích)

Vojtíšek: Nanočástice emitované spalovacími motory a jejich rizika – Úvodní setkání MEDETOX, ÚEM AV ČR Praha, 19.12.2011

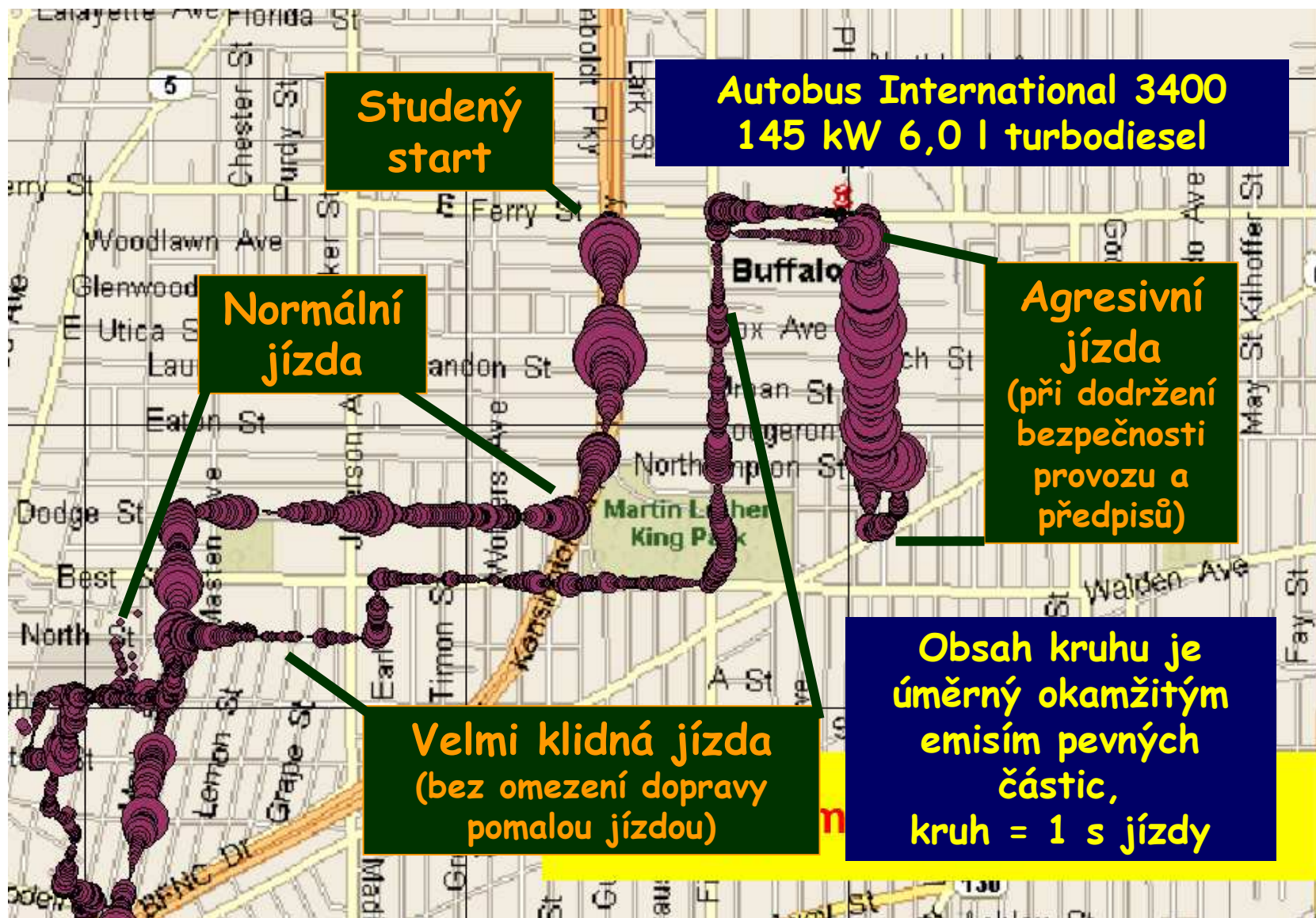
(Malé procento motorů ve špatném stavu = velký podíl na celkových emisích)

*Graph: Prof. Donald Stedman, University of Denver,
University lecture on vehicle emissions, 1995*

Špatná jízda = více emisí!

**Motor tohoto
vozu byl
homologován
podle normy
Euro 5.**

Pohled do výfukového
potrubí tomu neodpovídá.

(Kdesi v ČR. Foto: autor.)

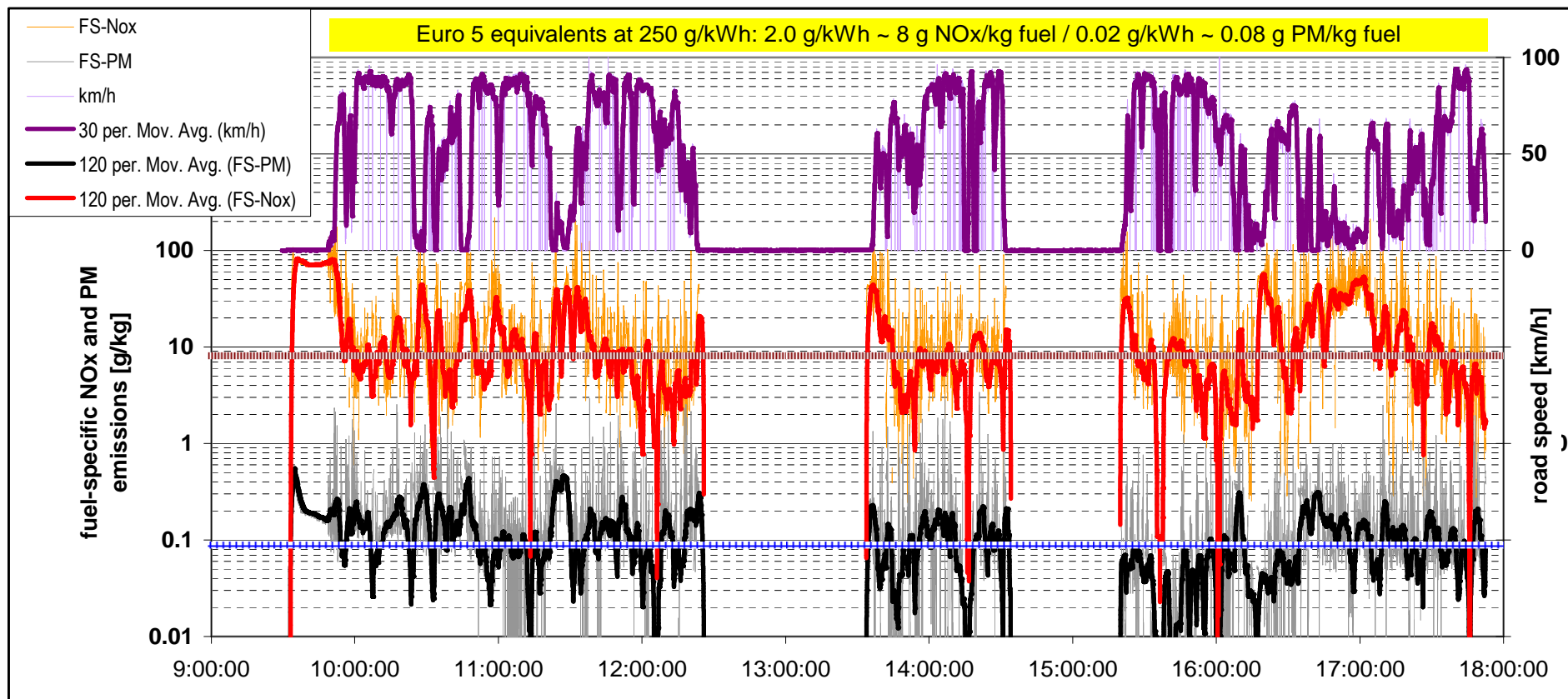

Popojíždění v zácpě = více emisí!

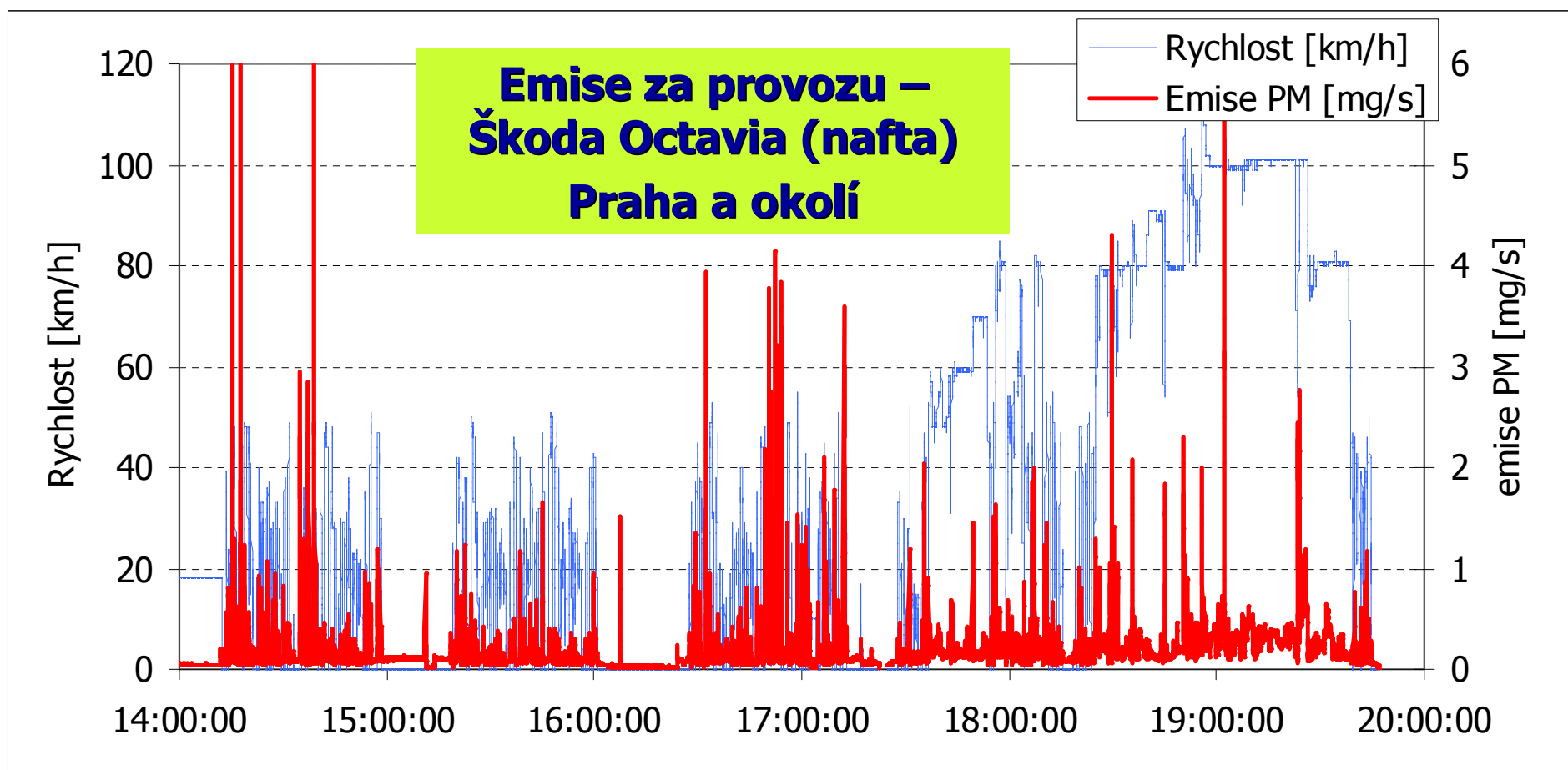

Nákladní automobil DAF (40 t) na pražském okruhu

- Průměrná rychlost (30 s průměr) a emise NOx a PM na kg paliva (120 s průměr)
- Při jízdě „cestovní rychlostí“ se emise výrazně neliší od limitů Euro 5 i při stáří motoru 109% deklarované minimální životnosti (500 000 km).
- Při snížení průměrné rychlosti NOx i PM na kg paliva i spotřeba paliva výrazně narůstají!
 (např. při 0.2 g PM/kg paliva, 50 kg/100 km: 0.1 g PM/km, 0.0025 g PM/t-km)

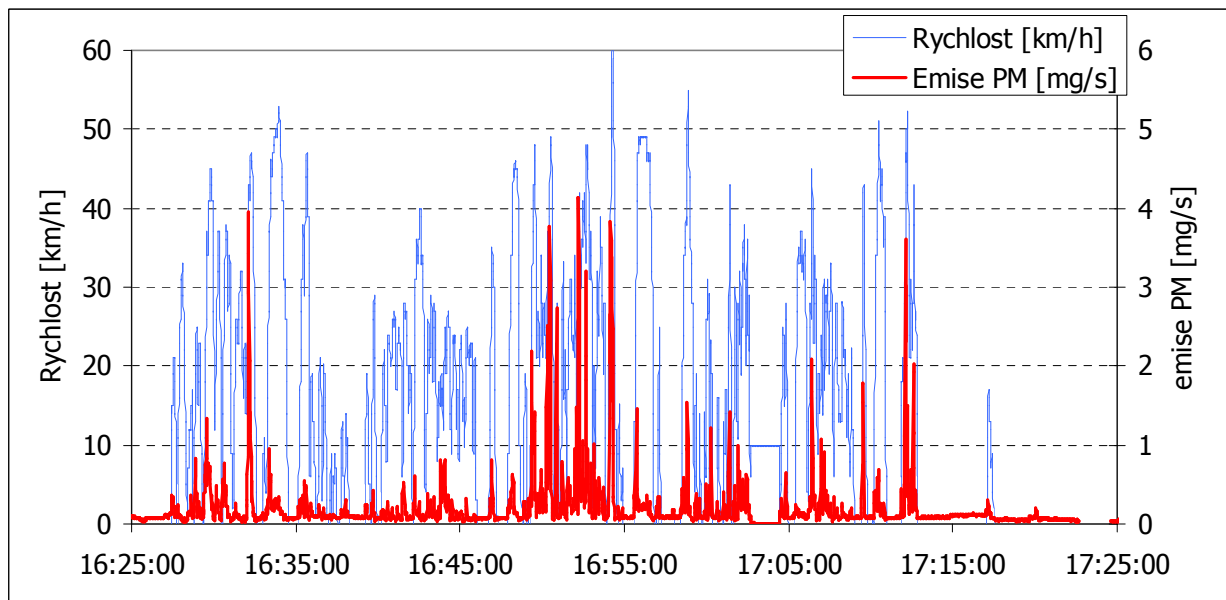

Emisní modely se používají pro odhady současných nebo budoucích emisí z dopravy při plánování staveb apod. Jsou založené zpravidla na měřeních v laboratoři při ustálených rychlostech, což nevyjadřuje (a podhodnocuje) celkové emise...

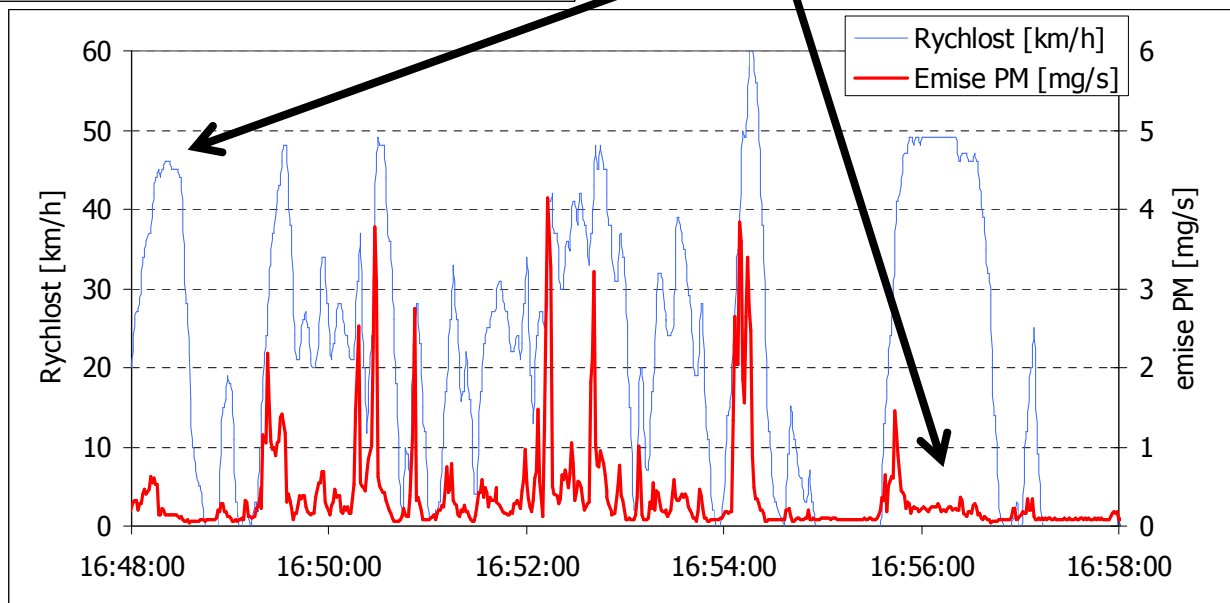

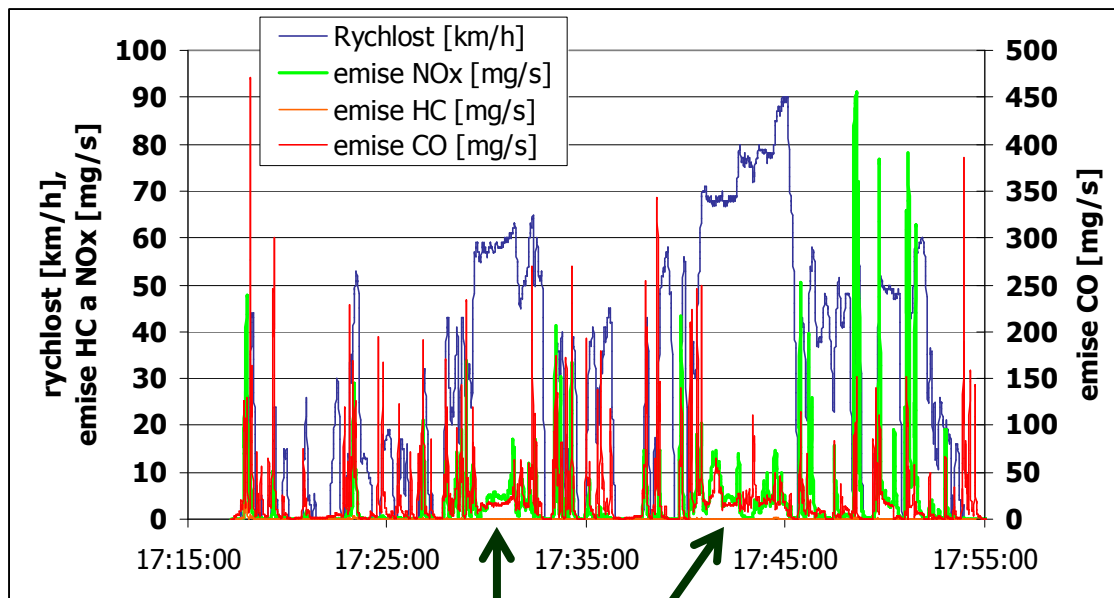
Emise za provozu – Škoda Octavia (nafta)

**Jízda ustálenou rychlostí
- Takto byla provozována
většina motorů v tunelových
studiích a při měřeních ze
kterých
jsou vypočteny mnohé
emisní faktory**

**Toto je cesta po Praze
po místních
komunikacích
(nikoliv po obchvatu)**

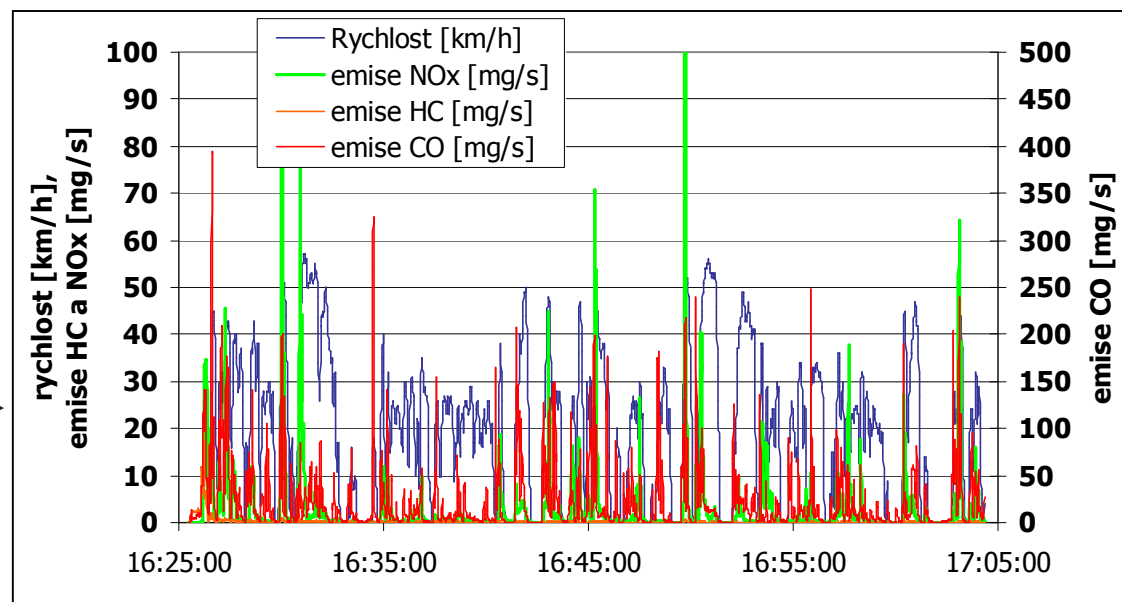

Toto je výjezd z Prahy a cesta po příměstské arteriální komunikaci

Jízda po městě – 0,7 až 2 litry benzínu za hodinu „vlastní“ spotřeba motoru a příslušenství (jen 1-2 litry na 100 km na „pohon“ vozidla)

Jízda ustálenou rychlostí (řidič se snažil, jinak se takto příliš nejezdí)

Toto je cesta po Praze po místních komunikacích (nikoliv po obchvatu)

Emise – případová studie

Peace Bridge border crossing

- 1.14 million heavy trucks annually [1]
- 7.66 million private vehicles annually
- Frequent delays, during which trucks idle [2]
- On Buffalo side, trucks often use residential streets as staging areas

Low-income residential area
adjanced to U.S.
toll/customs
plaza

Down
town

Buffalo, NY, USA

Prevailing
winds

Fort Erie, Ontario, Canada

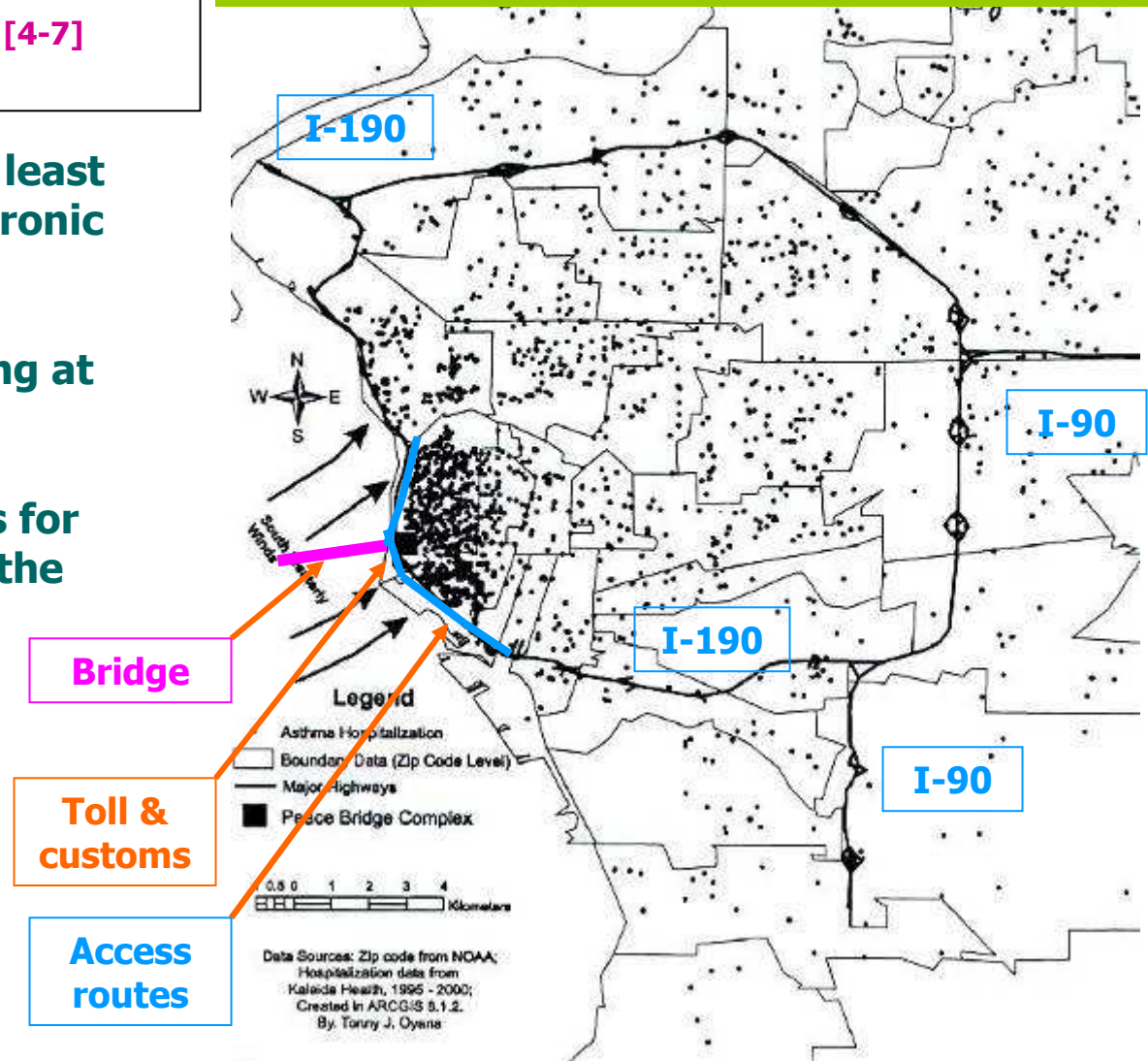

Health issues near Peace Bridge border crossing: Very high levels of asthma and respiratory ailments [4-7]

- 36% of households with at least one person suffering from chronic respiratory ailment
- 51% of households reporting at least one asthmatic
- Health care utilization rates for asthma more than double in the immediate vicinity than in surrounding neighborhoods

Spatial distribution of asthma cases in Buffalo (marked by black dots)

Hraniční přechod USA-Kanada
3-4 tisíce kamionů denně
Tečka = bydliště pacienta s chronickými dýchacími obtížemi
(Gočárův okruh 2015: 4-5 tisíc denně)

Jamson S. Lwebuga-Mukasa, *Journal of Asthma*, Vol. 42, No. 5, 2005, pp.337-348.

Emise – místní realita

Kvalita ovzduší

Základním obecným podkladem pro hodnocení současného imisního zatížení uvažovanými škodlivinami jsou výsledky požadového imisního měření. Imisní situace přímo v posuzované lokalitě není trvale sledována.

Zájmová lokalita patří mezi oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší – z důvodu znečištění suspendovanými částicemi PM₁₀ (podle dat za r. 2007).

Empla AG spol. s r.o. Hradec Králové

77

Koncentrace částic je třeba snižovat (dle 2008/50/EC)

V HK jsou koncentrace částic příliš vysoké a je třeba je snížit (dle 2008/50/EC)

V roce 2008 byla na stanici č. 1503 Hradec Králové – Brněnská naměřena nejvyšší 24-hodinová imisní koncentrace PM_{10} **111,4** $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (12.2.), 98% Kv = **65,2** $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Hodnota 36. nejvyšší naměřené 24-hodinové koncentrace (imisní limit přípouští překročení hodnoty $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ 35x za rok) v roce 2008 byla **42,6** $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (26.10.). V roce 2008 byl překročen stanovený 24-hodinový imisní limit 22x, hodnota 24-hodinového imisního limitu zvýšená o mez tolerance byla překročena 22x. Průměrná roční hodnota koncentrace PM_{10} byla stanovena **26,2** $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

**... V roce 2007 to bylo 25,6 ug/m³,
2009 - 28,0 ug/m³, 2010 - 29,5 ug/m³
(průměrná roční koncentrace PM10, data ČHMÚ)**

Není bezpečná koncentrace pro jemné částice (PM2.5) (2008/50/EC)

Koncentrace částic neklesají a je třeba je snižovat

(2008/50/EC annex XIV: vždy jsou-li koncentrace PM2.5 větší než $8.5 \mu\text{g}/\text{m}^3$, roční průmery: 2006 – 14, 2007 – 17, 2008 - 18, 2009 – 16, 2010 – 19 $\mu\text{g}/\text{m}^3$)

S pokračujícím nárůstem tranzitní i místní silniční dopravy budou v HK koncentrace částic pravděpodobně příliš vysoké a pro splnění 2008/50/EC je bude třeba je snížit

(2008/50/EC annex XIV: PM2.5 max. $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ do 2015, max. $18 \mu\text{g}/\text{m}^3$ do 2020 – dle měření v jiných městech PM2.5 jsou blízké PM10)

(Směrnice Evropského parlamentu 2008/50/EC v Rozptylové studii zmíněna není.)

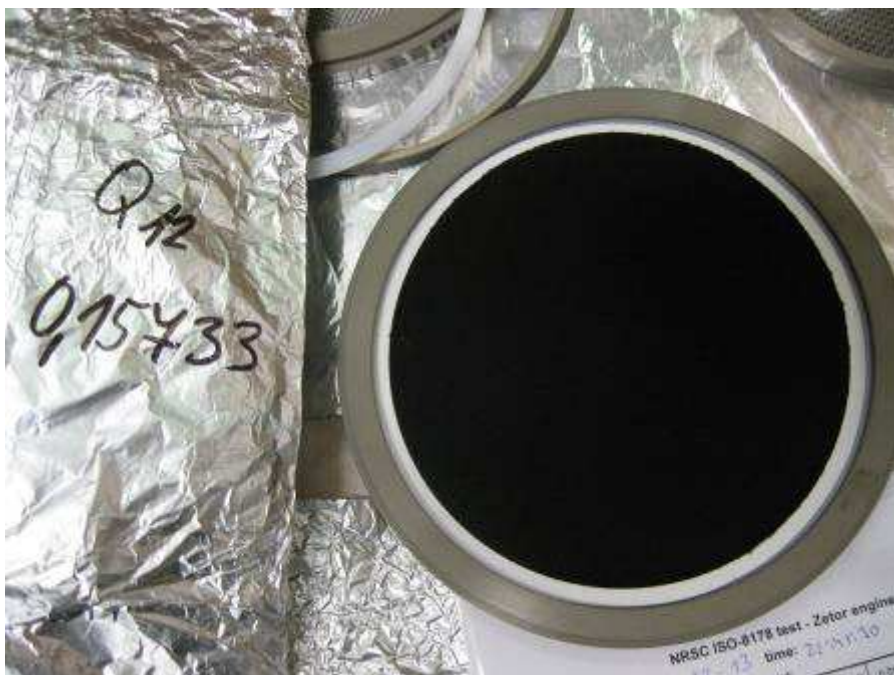
**Cíle projektu MEDETOX:
Využití inovativních metod pro
stanovování toxicity výfukových plynů v
podmínkách městského provozu.**

**Vzorkování pro toxikologické studie:
Vzorkování na filtry s následnou extrakcí
vs.
Přímá expozice biologického materiálu**

High-volume samplers

(Digitel, normally used for ambient air quality measurements, here adapted for use with diluted diesel exhaust)

High-volume Digital samplers vs. conventional gravimetric measurements:

	Conventional	High-vol sampler
Sampling rates [l/min]	30-50	500-1000
Filter diameter [mm]	47	150
Mass of PM deposited [ug]	50 - 500	3 000 – 20 000
Filter diameter [mm]	47	150
Filter active area [cm ²]	11-13	~ 150
Sampled volume [m ³]	~ 0.1 – 0.5	10 - 100

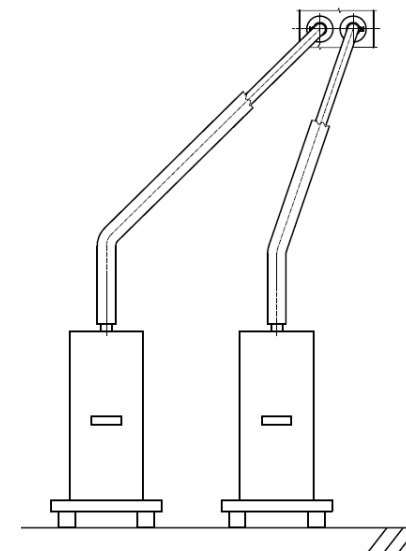
For toxicological assays and advanced chemical characterization, large quantities of PM are needed – about two orders of magnitude more than for gravimetric measurement... usually, full-flow dilution tunnel / CVS system is used.

Results of these studies have been presented:

Vojtíšek et al., Ovzduší 2011

Škrdlíková et al., Ovzduší 2011

Topinka et al., ETH Conference on Combustion Generated Nanoparticles, 2011

Řezy plicní tkáně

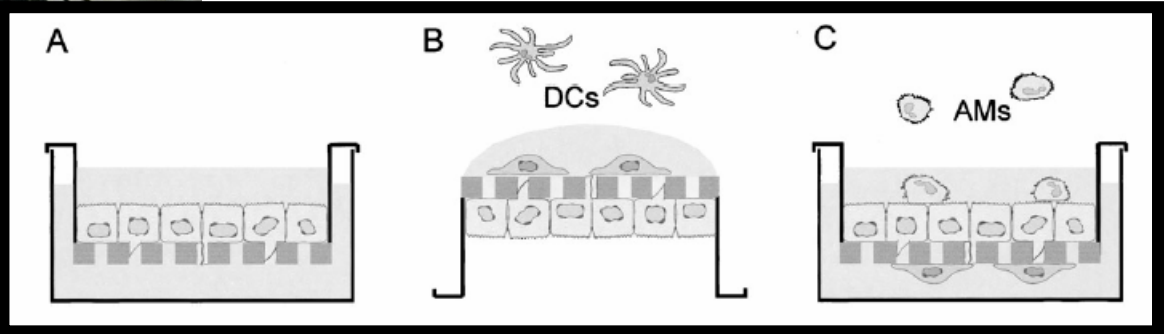
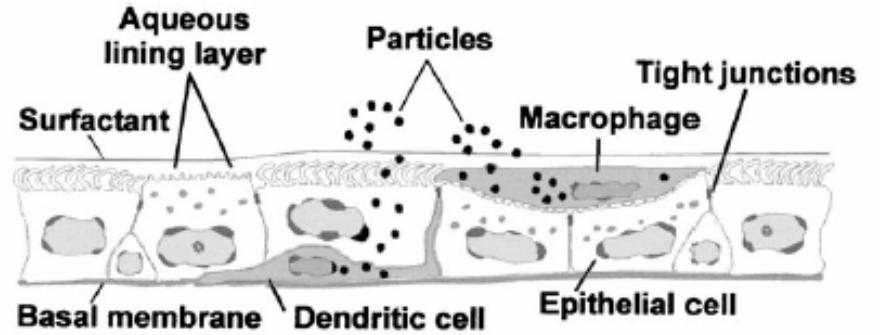
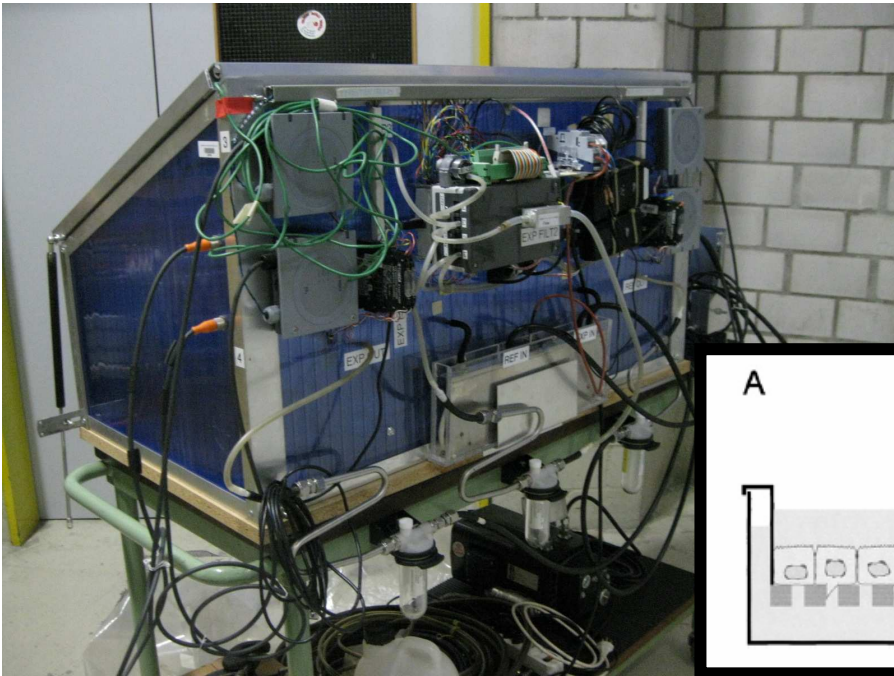
Prof. Jean-Paul Morin
Université de Rouen, Francie
+ CERTAM, St. Etienne, Francie

**Buněčné kultury,
expoziční komora**
Barbara Rothen-Rutishauer
Universite de Fribourg, Švýcarsko
Prof. Jan Czerwinski
ABFH, Nidau, Švýcarsko

Směry úsilí - vzorkování:

Charakterizace reálného provozu v městských aglomeracích, jeho replikace v laboratoři, vzorkování vysokoobjemovými vzorkovači

- Vývoj a využití přenosných měřicích zařízení pro měření nanočástic a plyných látek
- Sledování emisí částic vznětových i zážehových motorů, včetně nesilničních vozidel
- Studie improvizovaných ředicích zařízení (plnoprůtočný tunel)
- Vývoj a využití ředicího zařízení pro přímé napojení vysokoobjemového vzorkovače na výfukový systém motoru

Konstrukce přenosného vysokoobjemového vzorkovače, měření přenosným vzorkovačem za reálného provozu

- Vývoj přenosného proporcionálního vzorkovače
- Vývoj přenosného vysokoobjemového vzorkovače

Úvaha přímé expozice jako alternativy ke vzorkování

Případové studie – pražský region

Laboratory main exhaust duct used as an improvised full-flow dilution tunnel

Sampling ports for high-volume samplers for toxicological assays

Sampling ports for particulate sizing (EEPS) and for gravimetric measurement

Přihlášené publikace:

- Vojtíšek, M.; Mazač, M.; Laurin, J.: On-road exhaust emissions from an ordinary gasoline engine operated on E-85. (Submitted, Listy cukrovarnické a řepařské) x
- Vojtíšek, M.: Operating history „artefacts“ of large engine particulate matter emissions measurement. (Submitted, Proceedings of the ASME 2012 Internal Combustion Engine Division Spring Technical Conference, ICES2012, May 6-9, 2012, Torino, Piemonte, Italy) x

Realizované publikace:

- Vojtíšek, M.; Pechout, M.; Mazač, M.: Experimental Investigation Of Rapeseed Oil Combustion In A Modern Common-Rail Diesel Engine. Society of Automotive Engineers Technical Paper Series, ISSN 0148-7191, 2011-24-0104. (+ VCJB, GAČR)
- Vojtíšek, M.: Measurement of particulate matter exhaust emissions from internal combustion engines during real-world operation using portable on-board monitoring systems. Vyzvaná přednáška, EMPA, Dubendorf, Švýcarsko, 30.11.2011.
- Topinka, J.; Milcova, A.; Schmuczerova, J.; Mazac, M.; Pechout, M.; Vojtisek-Lom, M.: Comparison of Genotoxicity of Exhaust from a Diesel, Biodiesel and Rapeseed Oil Powered Engine – pilot study. Výroční konference České aerosolové společnosti, Čejkovice, 3.-4.11.2011. (+ VCJB, GAČR)
- Vojtíšek, M.: Nanočástice emitované spalovacími motory a jejich rizika. Předneseno na konferenci České technologické platformy pro průmyslovou bezpečnost, Praha, 2.11.2011.
- Vojtíšek, M.; Dittrich, A.; Mazač, M.; Dufek, M.; Fenkl, M: On-road particulate matter emissions from homogeneous charge spark ignition engines. Presented at XLII. International Scientific Conference KOKA 2011, Žilina, Slovakia, September 7-9, 2011. Technológ, 3, 2011, ISSN 1337-8996. (+ VCJB)
- Vojtíšek, M.; Pechout, M.; Mazač, M.; Dittrich, A.; Čihák, M.: Particulate matter measurement with an improvised full-flow dilution tunnel. Presented at XLII. International Scientific Conference KOKA 2011, Žilina, Slovakia, September 7-9, 2011. Technológ, 3, 2011, ISSN 1337-8996. (+ VCJB, GAČR)
- Pechout, M.; Vojtíšek, M.: Comparison of effects caused by utilizing rapeseed oil as a fuel for a modern and an older design diesel engine – part a: fueling, combustion and performance. Presented at XLII. International Scientific Conference KOKA 2011, Žilina, Slovakia, September 7-9, 2011. Technológ, 3, 2011, ISSN 1337-8996. (+ VCJB, GAČR)
- Pechout, M.; Vojtíšek, M., Mazač, M.: Comparison of effects caused by utilizing rapeseed oil as a fuel for a modern and an older design diesel engine – part b: exhaust emissions. Presented at XLII. International Scientific Conference KOKA 2011, Žilina, Slovakia, September 7-9, 2011. Technológ, 3, 2011, ISSN 1337-8996. (+ VCJB, GAČR)

Vojtíšek: Nanočástice emitované spalovacími motory a jejich rizika – Úvodní setkání MEDETOX, ÚEM AV ČR Praha, 19.12.2011